

Andragoški glasnik
Vol. 26(2022), Broj 42, str. 44-69
Pregledni rad

Primljeno: 2. svibnja 2024.
Prihvaćeno: 24. svibnja 2024.

ULOGA VOJNE OBUKE U PROFESIONALNOM VOJNOM OBRAZOVANJU

doc. dr. sc. Jadranka Herceg¹ i kn Eduard Krajačić²

¹ Sveučilište u Zagrebu, Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“
jadranka0herceg@gmail.com

² Prijediplomski sveučilišni studijski program *Vojno vođenje i upravljanje*
eduard.krajacic1@gmail.com

Sažetak

Vojna obuka, kao neizostavni dio profesionalnoga vojnog obrazovanja, u sebi sadrži specifične sadržaje, koje je potrebno kontinuirano istraživati i usavršavati. Svaka vojna osoba treba biti uvježbana za borbu i pobjedu u njoj.

Uspjeh se nikada ne događa slučajno, već je produkt kvalitetne vojne obuke, tj. provođenja aktivnosti koje omogućavaju znanje, vještine, samostalnost i odgovornost, tj. kompetencije, potrebne za obavljanje dodijeljene dužnosti. Iako je za kvalitetnu vojnu obuku bitan i kvalitetan program, njezina kvaliteta prvenstveno ovisi o kompetentnom vojnom obučavatelju.

S obzirom na to da u sustavu profesionalnoga vojnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj još uvijek nisu propisane kompetencije koje bi vojni obučavatelj trebao imati kako bi kvalitetno obavljao svoj posao, svrha i cilj ovoga rada jest dokazati potrebu za kreiranjem kompetencijskog profila i mikro kvalifikacije vojnog obučavatelja kao edukatora, ali i supervizora u procesu vojne obuke.

Ključne riječi: vojna obuka; profesionalno vojno obrazovanje; kompetencijski profil vojnog obučavatelja; mikro kvalifikacija; osiguranje kvalitete.

Uvod

Vojni teoretičari i znanstvenici primijetili su kroz povijest pojavu dubokih, diskontinuiranih promjena u vođenju, a ponekad čak i prirodi – ratovanja (Kenney, 1996). Slijedom globalizacijskih procesa i fluktuacije zaposlenika u vojnim institucijama i ustanovama javlja se i potreba za funkcionalnim preustrojem i uvođenjem novih pristupa u poučavanju i učenju dočasničkog i časničkog kadra. U posljednje se vrijeme pokreću brojne rasprave o potrebi za transformacijom vojnih obrazovnih sustava zemalja članica NATO saveza i Europske unije i to temeljem integracije novih teorijskih koncepata i okvira koji će budućim dočasnici i

časnicima omogućiti kvalitetno profesionalno vojno obrazovanje (Toiskallio, 2004; Torgersen, 2008; Williams, 2008; Barrett 2009; Paile, 2010; Kozina 2013a; Smiljanić i sur., 2017; Murray 2014; Silverstone 2016; Watkins, 2016; Čurčija i Matika, 2018; Jalili i Annen, 2019; Hristov, 2019; Piriyeu, 2019; Cunningham, 2020; Makhkamov, 2020; Herceg i Kozina, 2022; Herceg i Kozina, 2024).

Ulaganje u vojno obrazovanje izuzetno je bitno bez obzira na geo-politički i ekonomski položaj zemlje (zemalja). Nacionalne oružane snage kao i međunarodne vojne institucije suočavaju se s raznolikim zadaćama i stalno promjenjivim složenim operacijama što potvrđuje važnost vojnog obrazovanja (Paananen i Antti-Tuomas, 2019) kao kompleksnog područja koje u sebi implementira mnoge znanosti i upravo iz tog razloga zahtijeva dublja proučavanja te konstantna nadograđivanja. Juhary (2017) piše da se u civilnom sustavu pri reorganizaciji i osiguravanju što kvalitetnijeg obrazovanja poseže za pedagogijom, koja je postala jedan od ključnih indikatora i za obrazovanje i izobrazbu vojnika (Schifferle, 2010).

Jednu od suvremenih paradigmi u logici sustava visokoga vojnog obrazovanja i kognitivnih modela poučavanja u vojnom okruženju, prema istraživanjima i navodima raznih autora kako strane (Florian, 2002; Torgersen 2008; Scoppio i Covell, 2016; Juhary, 2017; Piriyeu, 2019; Makhkamov, 2020) tako i hrvatske literature (Buklijaš, 2005; Kozina 2013b; Smiljanić i sur. 2017; Kozina, 2018; Herceg i Kozina, 2022; Herceg i Kozina, 2024) predstavlja vojna pedagogija. Za Potkonjaka i Šimlešu (1989) vojna pedagogija predstavlja pedagošku disciplinu orijentiranu na obrazovanje i izobrazbu u vojsci.

Vojna pedagogija je „temelj nastave i učenja u vojnim institucijama“ (Juhary, 2015, str. 1256). Pojam vojne pedagogije sadržava dvije komponente od kojih se prva odnosi na to da se procesi učenja i poučavanja odvijaju isključivo u vojnom okruženju, a druga da se vojna pedagogija realizirala u specijaliziranim institucijama gdje se učenje i poučavanje vrši isključivo u vojne svrhe (Falk, 2008; Shirley, 2019).

Danas se najcitiranijim autorom u tom kontekstu smatra Toiskallio za kojeg je vojna pedagogija dio vojnih znanosti koja istražuje filozofiju, koncepcije, vizije, doktrine, ciljeve i metode i tehnologije vojnog obrazovanja i vojne izobrazbe (Toiskallio, 2003).

Toiskallio (2003) i Kvernbekk (2008), ističu da bi vojna pedagogija trebala biti više praktična, negoli tehnička znanost. Dok praktičnost ocrtava naše odluke koje donosimo u životno promjenjivim i kompleksnim situacijama, tehnika se odnosi na znanje kako doći do određenog cilja. Navedeno upućuje da se vojnici uvijek mogu naučiti uspješno koristiti oružjem i/ili ostalom visokospecijaliziranom tehnologijom, ali je za njihovo djelovanje u složenim i neizvjesnim operativnim situacijama ipak potrebno mnogo više.

Aristotel je upravo zato praktičnu mudrost postavio na sam vrh liste prioriteta kod svake osobe koja već je ili će tek biti pripadnik oružanog kadra. Razvoj takvog oblika mudrosti, svakoj vojnoj osobi omogućit će da oformi čvrst moralni karakter, inteligenciju te da kontrolira svoje kognitivne procese i njeguje različite tipove svoje osobnosti (npr. otvorenost, savjesnost, analitičnost i dr.).

Profesionalno vojno obrazovanje je „sustavno osmišljeno i organizirano poučavanje vojnih osoba, koje će poboljšati njihovo znanje i vještine, sposobnost, samostalnost i odgovornost te razviti njihove kompetencije za donošenje pravilnih odluka u različitim situacijama“ (Kozina, 2018, str. 126).

S razvojem novih tehnologija i suvremenih borbenih sustava te njihove uporabe u oružanim snagama, potrebno je imati obrazovane pripadnike oružanih snaga koji bi mogli što svrsishodnije iskoristiti navedene tehnologije i suvremene borbene sustave.

Oružane snage Republike Hrvatske isto tako teže za svakodnevnim napretkom u ljudstvu i tehnici, a navedeno se može postići samo kvalitetnom modernizacijom i cjeloživotnim obrazovanjem vojnih osoba. Kvalitetno osposobljen časnik, da bi mogao odgovoriti današnjim suvremenim izazovima, mora imati profesionalno vojna i akademska znanja. Profesionalno vojno obrazovanje povezuje znanja, vještine, samostalnost i odgovornost, tj. kompetencije koje se razvijaju i stječu tijekom vojne obuke i akademskog obrazovanja, a koje vojne osobe ostvaruju završavanjem studija i slijedno-rastuće izobrazbe.

Pored akademskog znanja kao općeg, vojna obuka omogućuje razvijanje vještina i sposobnosti vezanih za praktični profesionalni vojni dio. Profesionalno vojno obrazovanje povezuje kompetencije koje se razvijaju i stječu tijekom vojne obuke i akademskog obrazovanja, kojeg vojne osobe ostvaruju završetkom studija i slijedno-rastuće izobrazbe. Djelatne vojne osobe Oružanih snaga Republike Hrvatske svoje vojno obrazovanje stječu na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“, kao jedinoj visokoobrazovnoj vojnoj ustanovi u Republici Hrvatskoj, razvijajući kompetencije potrebne za njihov profesionalni razvoj. Sukladno tomu, Oružane snage Republike Hrvatske moraju ulagati u razvoj i školovanje vojnih osoba jer se preko obuke, kao osnovnog elementa vojnog obrazovanja, stječu potrebne kompetencije koje se ne mogu steći „preko noći“ već kontinuiranim procesima učenja i vježbanja.

Vojna obuka mora biti spremna na promjene, mora biti moderna i inovativna te pratiti razumijevanje evolucije ratovanja zbog prilagođavanja novim izazovima. Ona je temelj borbene spremnosti i zato mora biti sustavno promišljena, realno planirana, sigurno provedena i kritično prosuđena. Da bi se moglo ostvariti navedeno, program vojne obuke mora biti kvalitetan, a vojni obučavatelj kompetentan.

Kvalitetu svakoga obrazovnog programa, pa tako i programa vojne obuke, osigurava Hrvatski kvalifikacijski okvir kao spona među kompetencijama potrebnima na radnom mjestu i ishodima učenja obrazovnih programa. On predstavlja jedinstven sustav koji omogućuje da se ishodi učenja mjere i uspoređuju jedni s drugima, a ima jednostavnu temeljnu građu te sadržava cjelovit i minimalan broj osnovnih elemenata.

Vojni obučavatelj mora svojim primjerom voditi kadete¹ i postaviti standarde te pokazati tehničku i taktičku stručnost kroz visoki stupanj profesionalizma.

Ciklus upravljanja vojnom obukom sastoji se od tri faze: planiranja, provedbe i prosudbe. Svaka zadaća mora biti planirana prema određenim zahtjevima. Nakon planiranja dolazi do provedbe zadaće, a na kraju slijedi prosudba njezina izvršenja.

Kako bi vojni obučavatelj mogao provoditi navedene zadaće od izuzetne je važnosti da bude kvalitetno educiran za vođenje procesa učenja i poučavanja, tj. provedbu tri ključne komponente: (1) definiranje cilja i ishoda učenja i poučavanja, (2) izbor metoda i aktivnosti

¹ Kadeti Oružanih snaga Republike Hrvatske su studenti vojnih studijskih programa, odnosno posebnih studijskih programa ustrojenih za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske u koje je ugrađen program obuke za kadete i program osposobljavanja za časnike.

koje vode k realizaciji planiranih ishoda i (3) praćenje i procjenjivanje napretka i postignuća polaznika/kadeta.²

Čak i dobro osmišljena vojna obuka bez kvalitetnoga vojnog obučavatelja neće rezultirati kvalitetnim časnicima i zato kreiranju kompetentnog profila vojnog obučavatelja treba posvetiti posebnu pozornost.

S obzirom na to da u sustavu profesionalnoga vojnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj još uvijek nisu propisane kompetencije koje bi vojni obučavatelj trebao imati, da bi mogao kvalitetno obavljati svoj posao, svrha i cilj ovoga rada je ukazati na potrebu za kreiranjem kompetencijskog profila i mikrokvalifikacije vojnog obučavatelja kao edukatora, ali i supervizora u procesu vojne obuke.

Institucionalizacija vojnog obrazovanja za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske

Iako korijeni vojnog školovanja sežu još u „davna vremena kad su Sumerani, Egipćani, stari Grci i Rimljani držali robove“ (Kozina, 2018b, str. 121), vojna pedagogija na svome značaju dobiva tek nakon otkrića Humboldtovih spisa koji su, tijekom 18. i 19. stoljeća evocirali službeni početak rasprava o konceptu utemeljenom na holističkim pristupima.

Hartmann (2000) naglašava da je Humboldt u vlastitom radu istaknuo obranu određene nacije kroz tri glavne komponente: (1) formiranje ličnosti vojnika; (2) učinkovitost pedagogije unutar vojnih organizacija i (3) politički i socijalni razvoj civilnog društva. Juhary (2015) navodi da se o samom pojmu vojna pedagogija, kao i njenom terminološkom i znanstvenom utemeljenju, specifičnostima, postavkama i drugim obilježjima, pažnja poklanja tek nakon 1994. zbog sve veće važnosti vojnog obrazovanja.

Oružane snage Republike Hrvatske nastoje aktualizirati pedagogiju unutar vojnih organizacija. Hrvatska vojna pedagogija svoje čvrste temelje počinje graditi tek u modernom dobu, odnosno za vrijeme i nakon Domovinskog rata, kada započinje institucionalizacija profesionalnoga vojnog obrazovanja i izobrazbe hrvatskih časnika i dočasnika. Inicijalni oblici vojne izobrazbe (u obliku časničkih tečajeva) na području Republike Hrvatske, ustrojani su početkom Domovinskog rata, u listopada 1991., u Kumrovcu, Varaždinu, Zagrebu i Samoboru pri čemu je važno istaknuti da je riječ o povijesnom razdoblju pod nazivom Domovinski obrambeni rat³ (Kozina, 2013a). U tom se razdoblju ustrojava i Časnički centar Hrvatske vojske (Buklijaš, 2005; Kereša, 2005; Kozina, 2013a) koji je 1992. započeo s izobrazbom prvog naraštaja Časničke škole, dok je 1993., u sklopu istog centra, započela izobrazba prvog naraštaja Dočasničke škole. Nakon toga je započeo ustroj Mornaričkoga nastavnog centra u Splitu sa zadaćom da educira i osposobi dočasnike i časnike za potrebe Hrvatske ratne mornarice, zajedno sa Zrakoplovnim nastavnim centrom u Zadru u kojemu se školuje i obučava dočasničko i časničko osoblje za potrebe Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane (Kozina, 2013a).

Zbog sve veće i učestalije neizvjesnosti istodobno se javlja i potreba za proširenjem i modificiranjem načina obuke temeljem uvođenja novih vještina ratovanja, načina zapovijedanja postrojbama, strukturiranja vojne organizacije, a samim time i cjelokupnoga

² Herceg, J. (2020). *Metodologija civilno-vojnog obrazovanja*; dokument dostupan u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske.

³ Ovo razdoblje traje od 1991. do 1996. pri čemu su ključ vojne obuke predstavljale borbene, odnosno tehničke vještine vojnog kadra (odgovarajuća priprema, organizacija i realizacija borbenih operacija na bojištu).

nastavnog procesa. Visoki stupanj osposobljenosti pripadnika Hrvatske vojske u tom vremenu proizlazio je iz odgovarajućih osmišljenih i organiziranih izobrazbi koja je, uz kvalitetnu edukaciju, omogućila i pravovaljanu socijalizaciju vojnika u smislu prihvaćanja građanskih vrijednosti (Buklijaš, 2005).

Iako je već bilo jasno koliko je važna vojna pedagogija, u tom se vremenu rijetko o tome i pisalo. U radu *Izobrazba časnika na Časničkoj školi Hrvatskog vojnog učilišta „Petar Zrinski“ od 1994. do 1996.*, kao jednom od rijetkih radova koji govore o važnosti pedagogije u to vrijeme, spominje se i naglašava vrijednost pedagogije u nastavnom procesu vojnih škola te ukazuje na deficit obrazovnih sadržaja i materijala za vojnu pedagogiju, čiji se sadržajni aspekt u kasnijim razdobljima sve više modificira. Dio koji potvrđuje vrijednost pedagogije, odnosi se na to da je izobrazba tadašnjih časnika obuhvaćala, uz vojno-stručna znanja, psiho-fizičku pripremljenost te domoljubnu svijest na osnovu kojih je svaki vojnik mogao obnašati dužnosti u postrojbi u skladu s koncepcijom i hrvatskom vojnom doktrinom (Buklijaš, 2005). Na taj je način vojnicima bilo omogućeno cjelovito, ne samo vojno, već i građansko, stručno i humanističko obrazovanje.

U tom kontekstu dodatnu vrijednost, a koja nedvojbeno ulazi u prostor pedagoške doktrine, uključuje nastavni proces koji postaje središte vojne izobrazbe. Nastava nije samo prijenos znanja, već i interakcija polaznika, nastavnika, instruktora i zapovjednika na osnovu koje su se posljedično ostvarivali obrazovni i odgojni ciljevi (Buklijaš, 2005). Za vrijeme nastavnog procesa, nastavnici su koristili proživljena iskustva vojnika s bojišta koja su rezultirala novim znanstvenim saznanjima iz predmetnih područja aktualizirajući istodobno sadržaje iz nastavnog plana i programa koji su „na makro i mikro razini osigurali didaktičku osnovu izobrazbe polaznika Časničke škole“ (Buklijaš, 2005, str. 86).

U godini 1994., nastavno osoblje se didaktičko-metodički usavršava te na taj način dolazi do prijenosa znanja i iskustava na relaciji vojnog nastavnika s civilnim (Buklijaš, 2005). Isto tako dolazi i do povezivanja vojnih organizacija s Filozofskim fakultetom, zbog potrebitosti za skupinom pedagoško-psiholoških predmeta pri čemu je naglasak bio na nastavnom procesu i na poznatom didaktičkom trokutu, koji se u ovom slučaju pretvara u didaktički četverokut⁴. U tom se vremenu po prvi puta spominje važnost i potreba za implementacijom vojne pedagogije u nastavni proces vojnih škola. Od 1995. se vojne organizacije sve više počinju baviti unaprjeđenjem nastavnog procesa te slanjem vojnih djelatnika na stručna usavršavanja. Od nastavnika se zahtjeva da sudjeluju u izmjenama i dopunama nastavnih planova i programa, provedbama različitih pilot-tečajeva, dok je psihološko-pedagoška izobrazba nastavnog kadra bila predmet pozornosti Uprave za školstvo Glavnog stožera hrvatske vojske⁵. Izobrazba iz domene opće i vojne pedagogije i psihologije, uz stručno-specijalističku izobrazbu, smatrana je u to vrijeme temeljem kvalitetnog izvođena nastave i izvannastavnih aktivnosti u vojnim školama.

U razdoblju između 1996. do 2002. sustav izobrazbe Oružanih snaga Republike Hrvatske prolazi kroz znatne promjene. Najznačajnija je 1997. u kojoj Časnički centar u Zagrebu postaje jezgra ustrojavanja Hrvatskog vojnog učilišta „Petar Zrinski“. Naime, u njegov se centar u

⁴ Četverokut su činili: vojni nastavnici i/ili instruktori, polaznici vojnih škola, nastavni sadržaji i nastavna sredstva i pomagala kojima se nastavnici koriste kako bi postigli veću razinu dinamike tijekom svojih predavanja. U tom se smislu vojno nastavnom osoblju, tijekom 1994., osigurao didaktičko-metodički seminar koji je obradio teme poput: priprema i organizacija nastavnika za nastavni proces, vrednovanje i metodički pokazna predavanja iz generalnih i vojnih stručnih predmeta i sl. (Buklijaš, 2005).

⁵ Uprava školstva GSHV (1995) (Klasa 818-01/95-174/03; Ur.br. 512-06-17/95-4); prema Buklijaš, 2005.

travnju 1997. integriraju sva vojna učilišta i škole, čime je započela nova etapa kontinuiranog razvoja sustava vojnog obrazovanja i izobrazbe za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske.

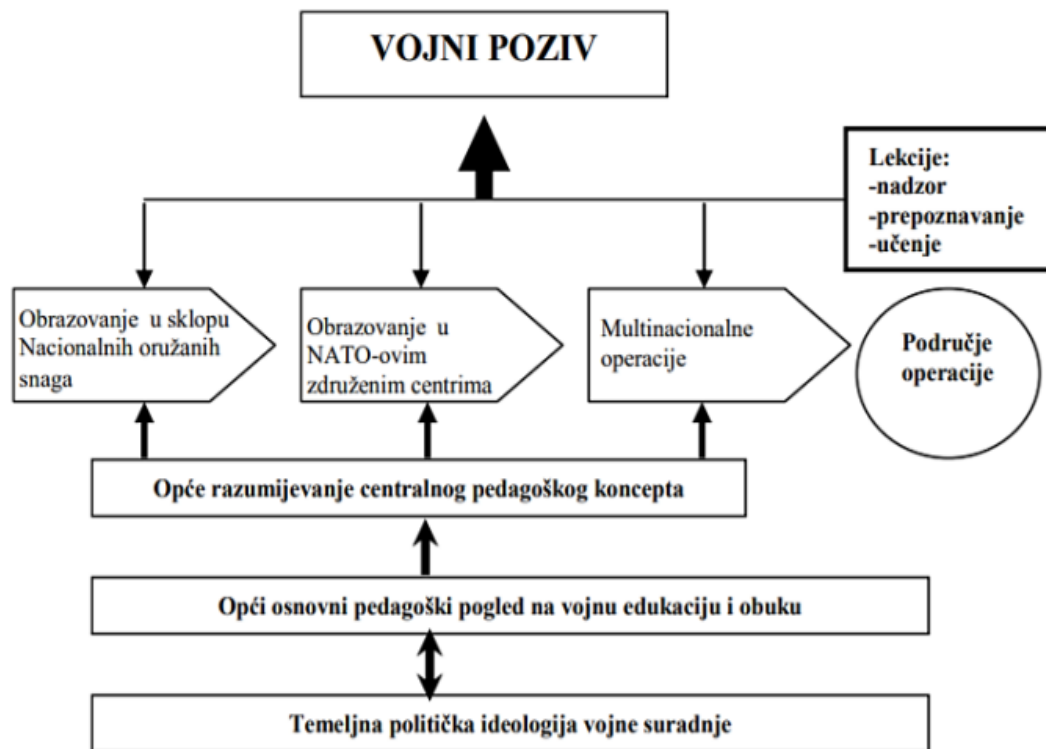
Nadalje, u vremenskom integralu 2002. pa do 2007. govori se o razdoblju funkcionalnog preustroja kojega „karakterizira organizacija i provedba izobrazbe na razini grana i združenoj razini“ (Kozina, 2013a, str. 132). U tom razdoblju vojno školovanje započinje partikularnu kolaboraciju sa sveučilištima u Zagrebu i Splitu pri čemu je definiran vojno-obrazovni sustav sukladno odrednicama temeljnog dokumenta obrambenog planiranja pod nazivom *Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2015. – 2024.* (NN, 151/14), kojim se utvrđuju dugoročne smjernice i planovi razvoja vojnih sposobnosti te definiraju resursi i potencijali za njihovo ostvarenje. Uz *Dugoročni plan razvoja*, usvojen je i *Koncept izobrazbe za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske* (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, 2007) te je naposljetku postavljena i *Doktrina školovanja za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske za razdoblje 2005. – 2010.* (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2005).⁶

Ubrzo se dolazi do zaključka da je nakon (djelomične) sinergije vojnog školovanja s civilnim, sustavu vojne izobrazbe potrebna reorganizacija i realizacija u jedinstvenoj visokoobrazovnoj ustanovi, što se i ostvaruje od 2007. do 2011. tijekom ustroja Hrvatskog vojnog učilišta „Petar Zrinski“. U tom razdoblju počinju se kreirati novi nastavni planovi i programi modularnog tipa te se intenzivno radi na sinergiji i razvoju civilno-vojnog obrazovanja. Posebna se pozornost pridaje i infrastrukturnoj modernizaciji i opremljenosti učionica, smještajnom kapacitetu, integraciji suvremenih nastavnih metoda te provedbi specijalističkog dijela izobrazbe u suradnji s obučnim postrojbama i središtima za obuku (Hrvatska kopnena vojska, Hrvatska ratna mornarica, Hrvatsko ratno zrakoplovstvo i Protuzračna obrana) (Kozina, 2013a). U srpnju 2013. donesena je *Oduka o pokretanju postupka za ustrojavanje posebnih studijskih programa za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske* (NN, 91/2013). Tom odlukom započeo je i postupak ustrojavanja i akreditiranja posebnih studijskih programa u okviru Sveučilišta u Zagrebu.

Hrvatsko vojno učilište „Petar Zrinski“, preimenovano je 2015. u Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“. Na njemu se osim studijskih programa, provodi i tečaj obrambene diplomacije, vojno-diplomatska izobrazba, tečaj strategijskog planiranja, tečajevi informatike, geografsko informacijskih i prostorno informacijskih sustava (GIS i PIS) te drugi tečajevi (Kužić, 2018).

Vojna pedagogija doživljava svoj vrhunac u okviru interkulturalnog obrazovanja hrvatskih časnika zbog odlaska u operacije potpore miru u zemljama različitih kultura (Kozina, 2013b). Učeći o interkulturalnosti pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske mogu „razumjeti svijest o sebi i svom kulturnom, nacionalnom, jezičnom i vjerskom biću, jer ćemo učeći prepoznavati i voljeti svoje, učiti uvažavajući i tuđe“ (Sekulić-Majurec, 1996, str. 658). Kozina (2013b) nudi vizualni prikaz funkcionalnog modela doktrine vojne pedagogije koja također pronalazi svoje mjesto na globalnoj razini pomažući pri tom u području obrazovnog sadržaja iz domene interkulturalizma.

⁶ Doktrina vojnog školovanja, podupirala je daljnji razvoj sustava vojnog obrazovanja i izobrazbe s težištem na partikularnoj integraciji doktrina s civilnim sustavima srednjeg i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Od 2005. do 2010., služila je kao orijentir s ključnim smjernicama o unaprjeđivanju vojno obrazovnog sustava za koje je bilo predviđeno da se uskladi s općom zakonskom obrazovnom regulativom u Republici Hrvatskoj i da u potpunosti korespondira sa standardima NATO-a (Kereša, 2005).

Slika 1. Funkcionalni model doktrine vojne pedagogije (Kozina, 2013b; prilagođeno prema Torgersen, 2008)

Slika 1 prikazuje suradnju vojne pedagogije, u okviru vojnog obrazovanja, s različitim disciplinama s čijim doktrinama može doći do odgovarajućeg predstavljanja i objašnjavanja interkulturalizma kao sve traženijeg koncepta u sustavima vojnog obrazovanja općenito. Na taj je način moguće vojnom pedagogijom osmisliti i što dinamičniji i kvalitetniji nastavni proces. Kolegij Vojna pedagogija danas je integriran u sveučilišne studijske vojne programe u Splitu i Zagrebu⁷.

Profesionalno vojno obrazovanje

Profesionalno vojno obrazovanje ima mnogo zajedničkih karakteristika s bilo kojim drugim oblikom obrazovanja, ali i neke važne posebnosti koje su karakteristične za vojne sustave (Herceg i Kozina, 2022). Da bi profesionalno vojno obrazovanje bilo svrhovito, treba uzeti u obzir sadašnje izazove i predvidjeti buduće.

⁷ doc. dr. sc. Jadranka Herceg (zajedno s izv. prof. dr. sc. Ivanom Markićem i brg doc. dr. sc. Andrijom Kozinom) predaje na Kolegiju Vojna pedagogija na vojnim sveučilišnim studijskim programima Vojno inženjerstvo i Vojno vođenje i upravljanje Sveučilišta u Zagrebu.

Osiguranje svrhovitosti najjednostavnije je provesti koristeći iskustva iz naučenih lekcija⁸ koja moraju biti usklađena s vojnim potrebama i sposobnostima časnika za samostalno donošenje odluka i preuzimanje odgovornosti (Committee on Armed Services, 2010).

NATO je profesionalno vojno obrazovanje odredio kao: "(...) sustavna provedba poučavanja pojedinaca koja će poboljšati njihovo znanje i vještine te razviti kompetencije. To je razvojna aktivnost koja pojedincima omogućuje donošenje razumnog odgovora na nepredvidivu situaciju" (Military Decision on MC 0458/3, 2014, str. 7). S obzirom na navedeno možemo reći da je profesionalno vojno obrazovanje „sustavno osmišljeno i organizirano poučavanje vojnih osoba, koje će poboljšati njihovo znanje i vještine, sposobnost, samostalnost i odgovornost te razviti njihove kompetencije za donošenje pravilnih odluka u različitim situacijama“ (Kozina, 2018, str. 126).

Vojni studijski programi koji se provode u Republici Hrvatskoj kombinacija su akademskog i profesionalnoga vojnog obrazovanja. Takva se vrsta obrazovanja sastoji od kontinuiranog učenja koje kao rezultat daje vođe, mislioce i praktičare (časnike) koji ne provode slijepo dobivene zapovijedi, već svaku dobivenu zadaću provode sukladno svojoj procjeni, stečenom znanju, profesionalnom iskustvu, a ujedno su i spremni preuzeti odgovornost za njezinu provedbu. Vojni studijski programi sinergijski su rad vojnog i civilnog akademskog osoblja koje zajedno priprema kadete, buduće časnike da mogu odgovoriti svim izazovima koji se pred njih postave. Da bi to uspjeli, svi bi se elementi nacionalne sigurnosti trebali obvezati na kontinuirano ulaganje u profesionalno vojno obrazovanje, kao dio izgradnje sposobnijih, prilagodljivijih i snažnijih Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Trenutačno Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“, u suradnji sa Sveučilištem u Splitu i Sveučilištem u Zagrebu, ima središnju ulogu u stvaranju budućih časnika Oružanih snaga Republike Hrvatske (Herceg i Kozina, 2022). Steingartner, Galinec i Kozina (2021) ističu da profesionalno vojno obrazovanje mora biti učinkovito te zadovoljavati potrebe svih sudionika, od nalogodavca, polaznika, nastavnika i drugih koji sudjeluju u procesu vojnog obrazovanja.

Polaznici vojnih studija stječu kompetencije pomoću dvije sastavnice jedinstvenoga studijskog programa: akademskom sastavnicom (studijski programi ovlaštenih sveučilišta) i vojnom sastavnicom (manifestira se tijekom organiziranog života i rada u kadetskim postrojbama te u postojećem nastavnom planu i programu temeljne časničke izobrazbe).

Završetkom prijediplomske i diplomske razine, kadeti dobivaju prvi časnički čin i raspored u postrojbe, a nakon pet godina rada u postrojbi imaju obavezu završetka jedne od tri razine slijedno-rastuće izobrazbe⁹ koja im je neophodna za napredovanje u službi i činu. Takvim oblikom izobrazbe dopunjavaju svoja stečena akademska znanja, vojnim (profesionalnim) znanjima, koja su neophodna za provođenje svakodnevnih poslova kojima se omogućava funkcioniranje Oružanih snaga Republike Hrvatske, kao što su djelatnosti organiziranja, djelatnosti izobrazbe i obuke te djelatnosti potpore (Ministarstvo obrane, 2010).

Cilj profesionalnoga vojnog obrazovanja je stvoriti časnika kao suvremenoga demokratskog građanina, koji će biti spreman braniti domovinu i sudjelovati u različitim vojnim operacijama

⁸ Poboljšana sposobnost koja nakon usvajanja rezultira pozitivnim promjenama u ponašanju, sposobnostima, navikama ili procesima. Informacije stvorene iz iskustva koje, kada se objave, mogu biti od koristi drugima (Ministarstvo obrane, 2010).

⁹ Slijedno-rastuća vojna izobrazba osposobljava vojnu osobu za obnašanje dužnosti određene razine odgovornosti i provodi se kroz četiri razine dočasničke i četiri razine časničke izobrazbe (*Zakon o službi u OS RH*, 2013).

koje osiguravaju sigurnost i mir u cijelom svijetu (Kozina, 2018). Osnivanjem Sveučilišta obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“ postavljeni su uvjeti kvalitetnog nastavka razvoja profesionalnoga časničkog kadra s pomoću zajedničkoga profesionalnog i akademskog obrazovanja ne izostavljajući obuku koja će zadovoljiti potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Od izuzetne je važnosti cjeloživotno obrazovanje onih koji sve ovo moraju provesti (nastavnici, instruktori i obučavatelji). Oni moraju biti osposobljeni za cjeloživotno obrazovanje, biti spremni na provođenje promjena, moraju razumjeti i koristiti nove putove, načine, metode i temeljne spoznaje učenja i poučavanja te preuzeti ulogu katalizatora učenja i facilitatora obrazovnog procesa.

Vojne osobe moraju steći kompetencije koje će moći primijeniti u svojoj vojnoj karijeri, ali isto tako i u osobnom životu. Uz pojam profesionalnoga vojnog obrazovanja vežu se dvije stavke: vojno obrazovanje i vojna izobrazba.

Vojno obrazovanje

Kozina (2013a, 2016, 2017, 2018b), polazeći od kulminacije raznovrsnih trendova, promjena i izazova, u nekoliko navrata ističe kako je vojno obrazovanje sve podložnije događajima na globalnoj sceni. Ista stajališta možemo pronaći i kod drugih autora (Toiskallio, 2004; Williams, 2008; Simons, 2009; Cross, 2011; Smiljanić i sur., 2017; Piriyeu, 2019; Soroka, Kalaur i Balendr, 2019; Makhkamov, 2020).

Kako bi se postigla uravnoteženost vojnog obrazovanje kod svih članica NATO saveza i EU, svi nastavni planovi i programi vojnih škola trebali su se uskladiti s Bolonjskom deklaracijom, NATO smjernicama za obrazovanje i individualni trening (engl. *BI-SC Education and Individual Training Directive (E&ITD) 075-007*) te dokumentom *Compendium of the European Military Officers Basic Education* (Kozina, 2017; Callado-Muñoz i Utrero-González, 2019).

Kozina (2017) predlaže suvremeniji pogled i specifičnije određenje vojnog obrazovanja kao osmišljenog i organiziranog poučavanja vojnih osoba, modificirajući pri tome njihovo znanje i vještine, sposobnosti, sustav vrijednosti te razvijajući njihove kompetencije na osnovu kojih mogu donositi odgovarajuće odluke u različitim nepredvidivim situacijama.

Dva osnovna tipa vojnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj (Kozina, 2018b) su: opće vojno obrazovanje (uključuje kompetencije nužne za svakog pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske) i specijalističko vojno obrazovanje (predstavlja onaj oblik obrazovanja koji je potreban isključivo vojnim osobama zbog rada na kompleksnim sustavima i/ili u specifičnim uvjetima).

Kozina u više navrata ističe kako je vojno obrazovanje sve podložnije događajima na globalnoj sceni (Kozina 2013a, 2016, 2017, 2018). Suvremenim vojnim obrazovanjem dočasnicima i časnicima omogućuje se stjecanje šireg dijapazona kompetencija koje su im potrebne za izvršavanje određenih zadataka. Onoliko koliko će vojno obrazovni sustav svoje napore ulagati u koncipiranje i pružanje što sveobuhvatnijeg obrazovanja svojim polaznicima, toliko će isti biti osposobljeni za razumijevanje misija, ciljeva, tradicija i ideja same vojne organizacije, a isto tako i društva u kojemu žive i rade (Kozina, 2013b).

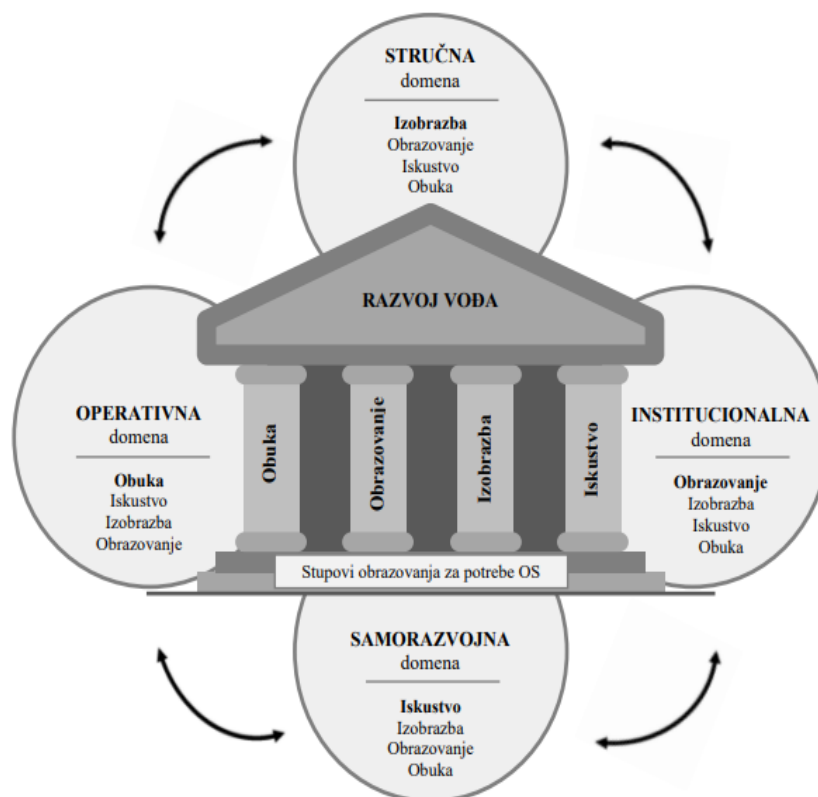
U profesionalnom životu vojne osobe izuzetno je bitna stavka vojno obrazovanje zato što je ono neprekidan proces pomoću kojeg se razvijaju kompetencije koje će biti iznimno važne za kvalitetu njezina profesionalnog razvoja, a isto tako i za njezin društveni život.

Kada se govori o vojnom obrazovanju, u središte se stavljaju sveučilišni vojni studiji (sveučilišni prijediplomski i diplomski studij Vojno vođenje i upravljanje, sveučilišni prijediplomski i diplomski studij Vojno inženjerstvo, sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij Vojno pomorstvo te sveučilišni prijediplomski i diplomski studij Aeronautike), čiji su polaznici kadeti Oružanih snaga Republike Hrvatske. Oni su studenti sveučilišnih vojnih studijskih programa, stipendisti Ministarstva obrane Republike Hrvatske i budući pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Vojno obrazovanje kadetima omogućuje razvoj raznih vještina, općih i vojnih, koje će budući časnici moći primjenjivati u postrojbama, no da bi se to postiglo kadete je potrebno školovati u skladu s današnjim i budućim izazovima.

Obrazovanje je skup aktivnosti s ciljem razvoja znanja, moralnih vrijednosti i razumijevanja koje su potrebne pojedincu u svakom aspektu života, stoga je kadeta potrebno kvalitetno obučiti za rad. Kozina (2020) ističe kako je obrazovanje stalan proces koji ostvaruje sljedeće ciljeve: stjecanje znanja, vještina i navika, odnosno stjecanje kompetencija važnih za rad i život časnika.

Na Slici 2 prikazan je model razvoja vojnih vođa u Oružanim snagama Republike Hrvatske (prilagođen prema publikaciji *Army Leader Development Program*, 2013), a koji istodobno prikazuje i dodatne elemente koji se pojavljuju uz samo vojno obrazovanje (Kozina, 2018a).

Slika 2. Model razvoja vojnih vođa u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Kozina, 2018a; prilagođeno prema publikaciji *Army Leader Development Program*, 2013)

Iz Slike 2 je vidljivo da vojno obrazovanje pripada formalnom obrazovanju jer je kategorizirano u institucionalnu domenu, a realizira se na sveučilištima, učilištima i vojnim školama. Primaran fokus te domene usmjeren je na sam proces obrazovanja koji integrira stečeno iskustvo kao što je to slučaj i u civilnim formalnim oblicima školovanja. Ono što ju razlikuje od obrazovanja studenata na civilnim visokoškolskim ustanovama je to što svoje obrazovanje kompenzira s različitim oblicima ciljne obuke i izobrazbe (Kozina, 2018a), a to je moguće realizirati isključivo u vojnim školama. Institucionalnu domenu slijedno prati stručna domena koja dominantno provodi vojnu izobrazbu razvijajući pri tom vojna znanja i vještine potrebne za profesionalni i osobni razvoj svakog vojnika. Ona se neminovno nadopunjuje obrazovanjem, dosadašnjim iskustvom te naučenim obučnim postupcima i radnjama. Operativna domena zahtjeva praktične vještine, budući da na prvo mjesto postavlja obuku s kojom se pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske osposobljavaju za provedbu namjenskih zadaća (npr. kretanje po bojišnici, rukovanje oružjem i/ili visokospecijaliziranom tehnologijom) (Kozina 2018a). Osnovne odrednice ove domene su: ocjenjivanje/vrednovanje, postavljanje na dužnost i funkcionalna izobrazba pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske. Samorazvojna domena, ne samo da predstavlja najviši stupanj obrazovanja za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske, već je važna i za pedagošku znanost te njezin položaj u društvu. U ovoj se domeni nastoji maksimizirati kvaliteta vojnih vođa te smanjiti sve slabosti uz dostizanje individualnog cilja razvoja budućih vođa koji primarno teže konceptu cjeloživotnog obrazovanja (Smiljanić i sur., 2017). Da bi se navedeno moglo i realizirati, potrebno je pripadnike Oružanih snaga Republike Hrvatske postaviti u ulogu da samostalno uspostavljaju nadzor i upravljaju procesom učenja te ih upoznati s cjeloživotnim učenjem na osnovu kojeg mogu biti posvećeni održavanju kontinuiteta svog znanja i sposobnosti. Zato je izuzetno bitno stimulirati volju, odnosno intrinzičnu motivaciju za aktivno učenje i iskustvo u učenju (Kozina, 2018a). Samorazvojna domena može biti i poligon za realizaciju analize vlastitog rada kao predavača, rada onog koji uči, kao i osvrt na uključenost svih sudionika u procesu učenja.

Vojna izobrazba

Vojna izobrazba i vojno obrazovanje su povezani pojmovi, no nisu sinonimi i to je potrebno razlučiti. Anić i sur. (2003) je opisao (vojnu) izobrazbu kao „(...) postupak usvajanja znanja posebnim putem za određenu svrhu; specijalni tečaj“ (Anić i sur., 2003, str.14).

Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (NN 73/2013, 75/2015, 50/2016, 30/2018, 125/2019, 155/2023, 158/2023, 14/2024) definira sljedeće pojmove:

- a) Vojno školovanje – predstavlja vremenski ograničen planski proces stjecanja teorijskog znanja i vještina, koji se odvija u školama i drugim obrazovnim institucijama u svrhu osposobljavanja polaznika za obnašanje odgovarajućih dužnosti u Oružanim snagama Republike Hrvatske;
- b) Vojna izobrazba – kao što je već i ranije navedeno, riječ je o trajnom procesu usmjerenom na uža, odnosno specifična znanja, vještine i sposobnosti vojne osobe tijekom njenog školovanja, obuke i drugih oblika usavršavanja i osposobljavanja. Ona ujedno predstavlja i sastavni dio profesionalnog razvoja vojnog osoblja, a provodi se na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“, u središtima za obuku Oružanih snaga Republike Hrvatske kao i u vojnim i civilnim institucijama u Republici Hrvatskoj i inozemstvu;

- c) Vojna obuka – odnosi se na organiziran oblik aktivnosti kojim se pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske osposobljavaju za provedbu namjenskih zadataka i zadaća.

Članak 4. *Pravilnika o izobrazbi* (NN 50/2023) definira sljedeće izobrazbe:

- slijedno-rastuće dočasničke i časničke izobrazbe na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“,
- funkcionalne izobrazbe koje se provode u okviru ustrojstvenih jedinica Oružanih snaga i u civilnim obrazovnim ustanovama i znanstvenim organizacijama u Republici Hrvatskoj,
- učenje stranih jezika u vojnim i civilnim obrazovnim institucijama,
- međunarodna vojna izobrazba,
- stručna osposobljavanja i usavršavanja koja se provode u civilnim obrazovnim ustanovama i znanstvenim organizacijama u Republici Hrvatskoj.

Vojna izobrazba se odnosi na razine izobrazbe koje omogućuju časnicima ostvarenje kako vojnih, tako i praktičnih vještina. Uviđa se da vojna izobrazba, kao što je bio primjer i kod vojnog obrazovanja, prepoznaje osnovna dva tipa koji se provode samo u vojnim školama i to kao slijedno-rastuća i specijalistička izobrazba (Kozina, 2018b). Slijedno-rastuća izobrazba osposobljava pojedinca za izvršavanje zadaća višeg stupnja odgovornosti te istovremeno osigurava stjecanje potrebne razine znanja za konkretnu višu dužnost. Specijalistička izobrazba, za razliku od slijedno-rastuće, osigurava stjecanje potrebnih znanja i vještina za obnašanje dužnosti određene vojno stručne specijalnosti.

Sva načela koja su svojstvena vojnom obrazovanju, neminovno vrijede i za vojnu izobrazbu kao i za vojnu obuku. Da bi se vojno obrazovanje, zajedno s vojnom izobrazbom i obukom dovelo do željenog uspjeha predlaže se šest općeprihvaćenih načela. Prvo načelo govori o tome da je kvalitetna organizacija vojnog obrazovanja moguća jedino ako se posjeduje sveobuhvatna vizija vojne izobrazbe i obuke. Drugo načelo govori o tome da je za kvalitetnu vojnu izobrazbu potrebno i dodatno vrijeme pri čemu se naglašava da se izobrazba ne smije svesti na provedbu kratkoročnih tečajeva. Treće načelo nalaže da je potrebno stvoriti sinergiju između istraživanja i obrazovanja u svrhu razvijanja i jačanja kompetencija vojne osobe. Četvrto načelo govori o tome da se govoreći o obrazovanju nikako ne smije izostaviti civilno obrazovanje koje ujedno mogu realizirati stručnjaci iz različitih područja. Peto načelo prati četvrto jer se priklanja stavu da kvalitetna vojna izobrazba zahtijeva blisku suradnju s civilnim institucijama. Šesto načelo navodi nužnost postavljanja visokih standarda od samog početka stupanja u vojno obrazovni sustav.

Shodno navedenom jasno je kako vojna pedagogija može pomoći u usmjeravanju i poticanju budućih časnika i dočasnika u svezi usvajanja i čvrstog držanja načela vojne izobrazbe na osnovu uporabe postavki normativnih pristupa kojima je cilj usmjeriti praktičnu odgojno-obrazovnu djelatnost. Kozina (2018b) ističe kako se načela gotovo nikada ne primjenjuju na jednak način, jer svaka situacija zahtjeva naglasak na nekom specifičnom načelu, a odgovor koje je načelo najprikladnije u kojoj konkretnoj situaciji upravo može dati vojna pedagogija.

Vojna obuka

Tijekom razvoja novih tehnologija, nastaju i nove složenije prijetnje s kojima se Oružane snage Republike Hrvatske moraju suočiti, odnosno na koje moraju biti spremne reagirati u svakom trenutku. Oružane snage Republike Hrvatske, kao odgovor na ovakve izazove, moraju oblikovati sigurnosno okruženje, biti u stanju mobilizacije te imati mogućnost brzog odgovora na sve izazove omogućavajući potporu civilnim vlastima. Alat kojim će se sve to moći postići jest borbena spremnost koju postrojba postiže kontinuiranom obukom, odnosno vojnom obukom kojom se pripremaju postrojbe za borbu i pobjedu u njoj.

Uspješna vojna obuka povezuje ljudske potencijale i materijalne resurse u jednu složenu cjelinu koja pomaže postrojbi prilikom izgradnje samopouzdanja, timskog rada i morala. Glavna je zadaća svakog vojnika biti uvježban i spreman za zadaće koje dobije, a to će mu omogućiti kvalitetna vojna obuka jer je ona proces koji spaja ljudske i materijalne izvore.

Temeljna vojna obuka pruža osnovne vještine i znanja kako bi svaki civil jednog dana mogao postati vojnikom. Motivira ga da postane produktivan član Oružanih snaga Republike Hrvatske te da usvoji osnovna ključna vojna znanja i vještine. Obuka za vojno stručnu specijalnost (VSSp) se nastavlja na temeljnu vojnu obuku sa zahtjevom stjecanja potrebnih vojno-stručnih znanja i vještina u struci. Vojnici dostižu svoj VSSp obukom, a dočasnici i časnici kombinacijom obuke i školovanja.

Tehnički i taktički stručan u temeljnim vojničkim vještinama profesionalni vojnik postaje vođa te je kao takav uvjet za uspješnu vojnu obuku.

Uloga, značaj i zadaća vojne obuke

Kvaliteta obuke vojne osobe ima ključnu ulogu u održavanju sigurnosti i obrani države. Vojna obuka pruža vojnicima kompetencije koje su im potrebne za učinkovito obavljanje zadaća, stoga je ona prioritet Hrvatske vojske najviše razine. Osim toga, ključna je za stvaranje i održavanje profesionalne vojske koja je sposobna odgovoriti na sve izazove i prijetnje.

U članku 7. *Ustava Republike Hrvatske* (NN 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014) definirana je jedna od glavnih zadaća Oružanih snaga Republike Hrvatske, a to je da Oružane snage Republike Hrvatske štite njezin suverenitet i neovisnost te brane njezinu teritorijalnu cjelovitost. Prilikom izvršenja ove zadaće, Hrvatska vojska mora biti svakodnevno usredotočena na vojnu obuku, a sama vojna obuka je proces kojim se dostiže i održava sposobnost izvođenja određenih vojnih funkcija te povezanih pojedinačnih i zajedničkih zadaća.

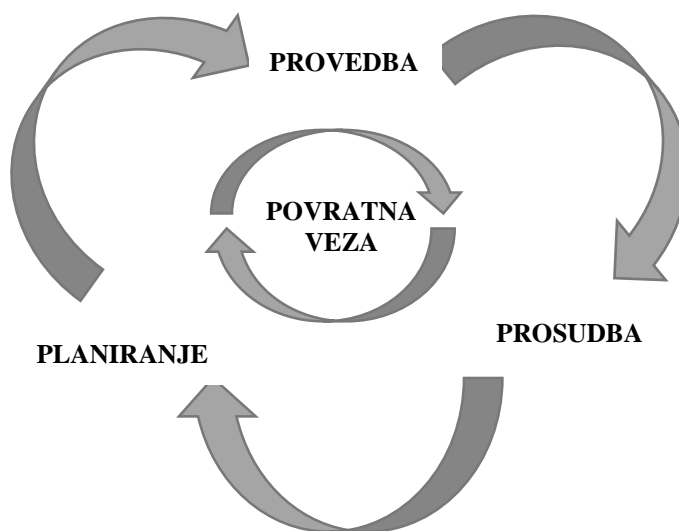
Glavni cilj vojne obuke Oružanih snaga Republike Hrvatske je stvaranje stručnih i prilagodljivih postrojbi koje su obučene za borbu. Sami uspjeh u borbama dolazi kao rezultat realistične i izazovne vojne obuke jer bez kvalitetne vojne obuke nema spremne i sposobne vojske. Da bi vojna obuka bila kvalitetna i učinkovita mora biti sustavno promišljena, realno planirana, sigurno provedena i kritično prosuđena.

Sustavno promišljena vojna obuka je ona obuka kada se točno zna zašto se obuka provodi i što se s njome postiže. Postrojbama je bitno provoditi vojnu obuku koja je njima korisna i koja se direktno tiče provedbe njihove zadaće. Realno planirana vojna obuka zahtijeva od postrojbe

obučavanje na način na koji će se boriti na bojnome polju. Pri tome je od izuzetne važnosti da vojna obuka završi bez ozlijeđenih pripadnika postrojbe i bez težih materijalnih gubitaka. Na samome kraju, slijedi kritička prosuđenost, koju provodi nadređena osoba, na temelju obučenosti i spremnosti njegove postrojbe.

Osim same pripreme za borbena djelovanja, vojna obuka priprema vojsku i za operacije različite od ratnih. To su operacije koje provode međunarodne organizacije poput NATO-a, Ujedinjenih naroda ili Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, s ciljem održavanja mira, stabilnosti i sigurnosti u zemljama koje su pogođene sukobima ili drugim oblicima nasilja.

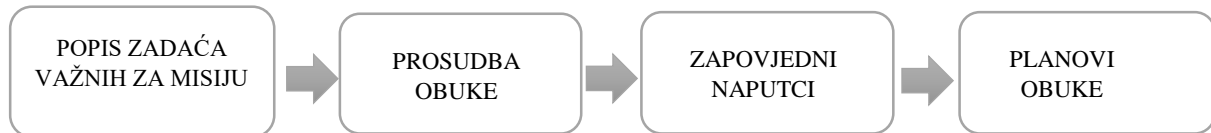
Vojna obuka, kao temelj borbene spremnosti, mora biti sustavno promišljena, realno planirana, sigurno provedena i kritički prosuđena.

Slika 3. Krug upravljanja vojnom obukom
(Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2005)

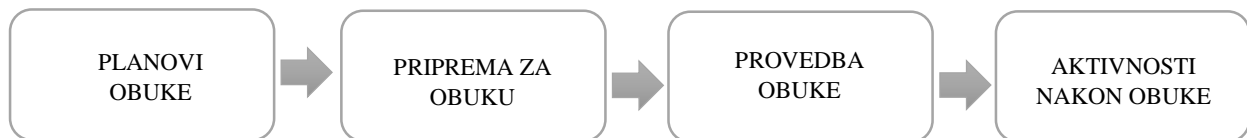
Slika 3 prikazuje da se krug upravljanja vojnom obukom sastoji od planiranja, provedbe i prosudbe. Svaka zadaća koja je vezana za obuku mora biti planirana prema određenim zahtjevima. Nakon planiranja dolazi do provedbe zadaće, a na samom kraju i prosudbe koja utvrđuje pozitivne i negativne strane provedbe same zadaće. Sve su tri aktivnosti povezane povratnom vezom zato što nakon prosudbe ponovo dolazi do planiranja novih zadaća uz primjenu naučenih lekcija.

Planiranje je proces koji se odvija na strategijskoj razini, a u kojemu se prema metodologiji obrambenog planiranja razvija strategija vojne obuke te daju smjernice i obučni događaji.

Slika 4. Proces planiranja vojne obuke
(Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2005)

Proces planiranja vojne obuke, kao što se može vidjeti na Slici 4, započinje tako da zapovjednik izdaje popis zadaća važnih za misiju i prosudbu obučenosti svoje postrojbe. Sukladno tome, zapovjednik odlučuje o zadaćama za koje će se njegova postrojba uvježbavati, a koje su dio popisa zadaća važnih za misiju. Prosudba vojne obuke omogućuje usporedbu trenutačne razine obučenosti sa željenom razinom. Zapovjednik izdaje naputke u kojima su prioriteta i ciljevi vojne obuke. Na samome kraju dolazi do stvaranja planova vojne obuke.

Slika 5. Tijek provedbe vojne obuke
(Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2005)

Na slici 5 prikazan je tijek provedbe vojne obuke koji se sastoji od planova obuke, pripreme za obuku, provedbe obuke i aktivnosti nakon obuke. Kad su napravljeni planovi vojne obuke, zapovjednik bira zadaće koje se uvježbavaju, donosi plan provedbe vojne obuke i odrađuje provjeru prije same njezine provedbe. Nakon toga na red dolazi provedba vojne obuke i aktivnosti koje slijede poslije njenog završetka, tj. raščlamba nakon djelovanja u kojoj se analizira vojna obuka te njezine dobre i loše strane. Bitno je naglasiti kako vojnu obuku mogu provoditi sve razine, a zapovjedni lanac mora biti nazočan, mora upravljati vojnom obukom i biti odgovoran.

Prosudba je korisna sastavnica jer nakon nje, nadređena osoba može odrediti koji pojedinci ili postrojbe mogu ili ne mogu izvršiti zadaću. Prosudbom zapovjednik isto tako utvrđuje i uvježbanost, obučenost i spremnost postrojbe.

Zadaća je vojne obuke, pripremiti postrojbu na sve surovosti i nemilosrdnosti na bojnom polju, kako bi ostvarila glavni cilj, a to je pobjeda u ratu.

Provedba obuke – razine odgovornosti

U svojoj provedbi vojna obuka ima različite zadaće i različite odgovornosti. Dok zapovjednik kopnenih snaga mora uvježbati postrojbu za spremnost na izvršavanje zadaća na kopnu, zapovjednik mornarice ima odgovornost uvježbati manevre na moru i suradnju s ostalim granama. Zapovjednici u granama potpore i održavanja moraju obučiti ljude za provedbu zadaća potpore svim sastavnicama oružanih snaga poput održavanja, opskrbe, opsluživanja i sl., a svi zajedno imaju odgovornost pretvorbe civila u vojne osobe, kako bi oružani sustav funkcionirao.

Da bi se pojedinca pripremilo na zahtjevne zadatke koji će se od njega zahtijevati na bojištu, neophodno je provesti kvalitetnu vojnu obuku. Zadaće koje se provode na bojištu često su stresne i mentalno i fizički zahtjevne pa se osobu koja ih provodi treba osposobiti do razine spremnosti koja je zadovoljavajuća da bi se zadaća najučinkovitije i provela. Kompleksnost zadaća proizlazi iz potrebe da današnje zadaće budu provedene brzo, da snage budu latentne i mobilne kako bi se mogle brzo razmještati po terenu te prilagođavati novonastalim situacijama (Fletcher i Chatelier, 2000).

Za razliku od civilne obuke koja se ne provodi za situacije koje se smatraju malo vjerojatne, vojna obuka obučava za baš takve situacije koje je malo vjerojatno da će se dogoditi, ali za koje uvijek treba biti spreman. S obzirom na to da se nijedna inačica na bojištu ne može uzimati kao uvježbana, zbog velikog broja čimbenika koji se mogu promijeniti u trenutku, odgovornost je na zapovjedniku da svoju postrojbu pripremi za što više „što ako“ situacija, koje su temelj vojne obuke, kako bi izbjegao nepotrebna stradavanja i povećao mogućnost pobjede. Institucije koje se osim vojske bave obukom „što ako“ su hitne službe, vatrogasci, policija i drugi.

Kolektivna obuka se odnosi na obuku skupina, desetina, vodova i naviše jer je najzaglašenija i najpotrebnija u oružanim snagama s obzirom na to da se pojedinac ne može boriti u vojnim operacijama. U vojnim se operacijama angažiraju skupine, timovi, desetina i naviše. Zapovjednikova je odgovornost obučiti svoju skupinu za određenu zadaću koju treba izvršiti.

Tek s vojskom u kojoj je pojedinac dovoljno obučen, zapovjednik može preuzeti potpunu odgovornost za svoje ljude kao kolektiv i provoditi kolektivnu obuku koja je ključna (Fletcher i Chatelier, 2000).

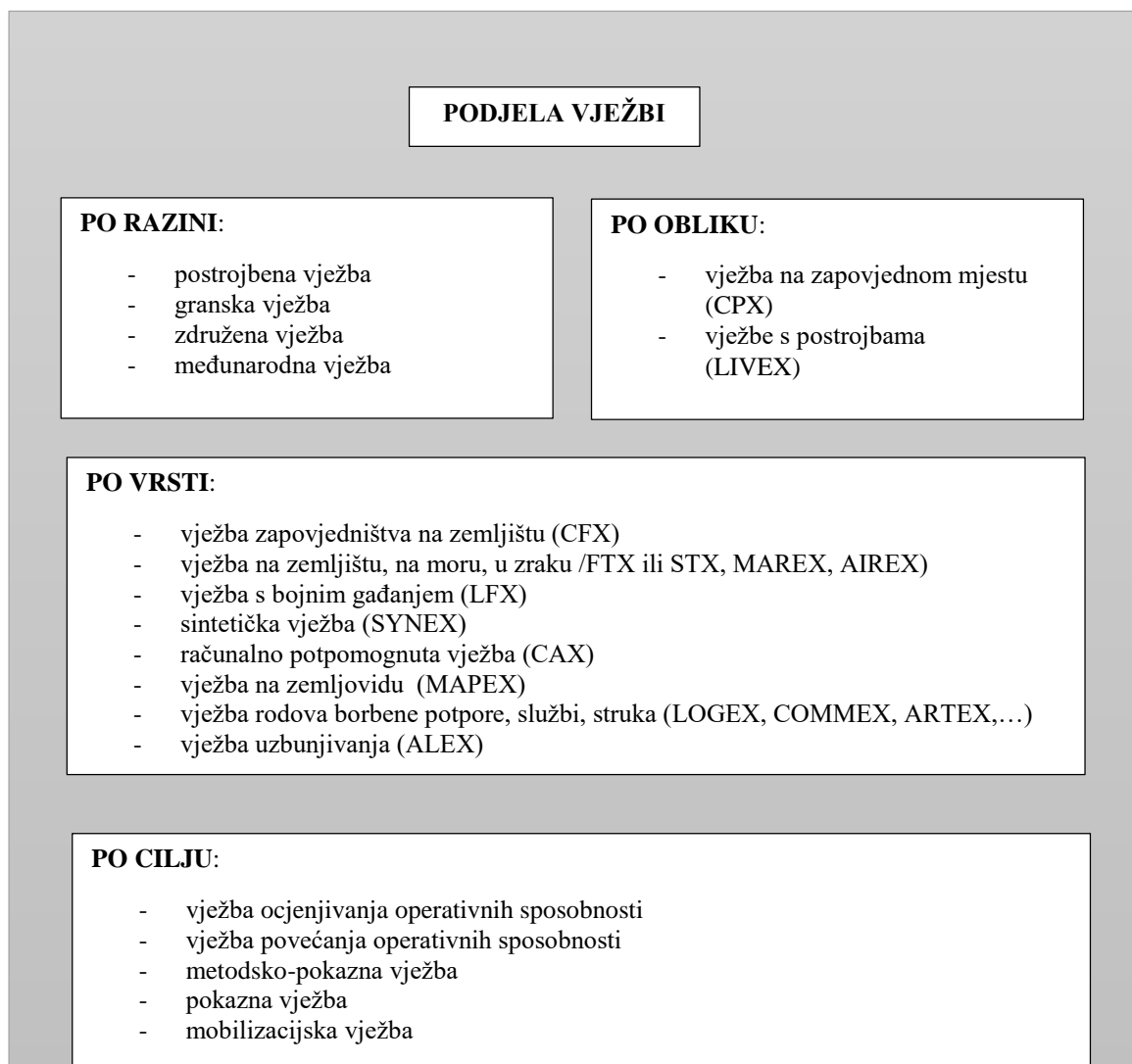
Vojna vježba – najsloženiji oblik obuke

Najviši i najsloženiji oblik obuke pomoću koje se postrojbe praktično obučavaju za provedbu dodijeljenih zadaća jest vojna vježba. Ona je ujedno i simulacija vojnih operacija, a koristi se za treniranje i testiranje vojnih snaga. Cilj je vojne vježbe poboljšati vojnu pripremljenost, operativnu sposobnost i koordinaciju vojnih jedinica.

Vojne se vježbe mogu provoditi na kopnu, moru ili u zraku, ovisno o specifičnom kontekstu i potrebama vojske i mogu biti izvedene na različitim razinama, uključujući individualne, taktičke, operativne i strateške. Vojne vježbe mogu biti unutarnje ili vanjske. Temelj planiranja i provedbe vojnih vježbi je priprema zapovjedništva i snaga za operacije potpore miru, za upravljanje u kriznim situacijama i rješavanje konflikta. Prije provedbe same vježbe, trebaju postojati uvjeti za njezinu provedbu.

Temeljni uvjeti za provedbu vježbi u Oružanim snagama Republike Hrvatske proizlaze iz doktrine vođenja oružane borbe, smjernica za obuku te odredbi i uputa za borbenu uporabu postrojbi. U planiranju i provedbi vježbi treba poštivati svu važeću zakonsku regulativu u Republici Hrvatskoj, ratificirane ili potpisane međunarodne ugovore te konvencije i protokole za zaštitu okoliša (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2013).

Vojne vježbe na temelju opće podjele dijelimo prema: razini, obliku, vrsti i cilju (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2013). Njihov je odnos prikazan na Slici 6. Vojne se vježbe, po razini, sastoje od vježbi vezanih za jednu postrojbju, jednu granu, više grana i dviju ili više grana iz više država. Po obliku postoje dvije vrste vježbi. Jedna je vezana isključivo za zapovjednika i njegov stožer, a druga za cijelu postrojbju. Sve podjele vojnih vježbi prikazane su na slici 6.

Slika 6. Opća podjela vojnih vježbi
(Uputa o vojnim vježbama u Oružanim snagama Republike Hrvatske, 2013)

Slika 6 prikazuje Opću podjelu vojnih vježbi, slijedom Uputa o vojnim vježbama u Oružanim snagama Republike Hrvatske (2013).

Vojna obuka kadeta

Osim akademskih obveza, vojni studiji su specifični jer vežu na sebe i vojne obveze, tj. vojnu obuku. Vojna obuka provodi se kroz vojne kampove te kroz godišnju obuku na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“. Obvezna obuka se provodi prve tri godine, a dodatna na četvrtoj i petoj godini. Obvezna se obuka planira, organizira, provodi te ocjenjuje zajedno s akademskim školovanjem.

Obvezna se obuka na prvoj godini zove *Vojni kamp 1* i ima za cilj osposobiti kadeta za dužnost strijelca, streljačke specijalnosti u rodu pješaštvo te izgraditi kadeta koji ima kompetencije i posjeduje temeljne vrijednosti, domoljublja, časti, službe i profesionalne etike. Zadaća je tog kampa izgraditi kadete u psiho-fizički snažne osobe, što je izuzetno teško jer to podrazumijeva tranziciju civilne u vojnu osobu. *Vojni kamp 1* sastoji se od *Pripremnog kampa*, obuke kroz godinu, *Zimskog kampa 1* te *Ljetnog kampa 1* (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2020b).

Obuka druge godine ima za cilj osposobiti kadeta za zapovjednika desetine pješaštva, dok je zadaća nadograditi kompetencije do razine gdje je kadet sposoban zapovijedati i voditi pješački tim ili desetine. *Vojni kamp 2* sastoji se od obuke tijekom godine, *Zimskog kampa 2* i *Ljetnog kampa 2*. Kadet se stavlja u zapovjedne uloge te se ocjenjuje njegov rad s manjim skupinama, do razine desetine (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2020b).

Na trećoj je godini cilj osposobiti kadeta koji će imati kompetencije za zapovjednika voda pješaštva. Zadaća kampa je nadograditi stečena znanja s ciljem savladavanja osnovne obuke za zapovjednika pješačkog voda. *Vojni kamp 3* sastoji se od obuke tijekom godine, *Zimskog kampa 3* i *Ljetnog kampa 3*. Kadeta se stavlja u ulogu zapovjednika voda te se ocjenjuje njegova sposobnost zapovijedanja i vođenja većeg broja ljudi. Sa završetkom *Vojnog kampa 3*, završava i obvezna vojna obuka kadeta.

Vojni kamp 4 dodatna je vojna obuka koja se sastoji od vojne obuke tijekom sedmog semestra, vojno stručne prakse, koja je u osmom semestru, *Zimskog kampa 4* te završnih radova vezanih za rodovsko opredjeljenje, koje svi kadeti trebaju napisati. Cilj mu je praktična primjena stečenih kompetencija uporabom simulacijskog sustava te nadogradnja i proširenje vojnih kompetencija u ulozi zapovjednika voda.

Vojni kamp 5 dodatna je vojna obuka koju upisuju kadeti koji odluče završiti diplomski studij. Sastoji se od vojne obuke tijekom godine, diplomskog rada i *Zimskog kampa 5*, na kojemu kadeti odlaze u ostale satnije Kadetske bojne te se uključuju u njihov svakodnevni rad, gdje im se omogućuje da budu generacijski voditelji na kampu.

Ocjenjivanje je važan dio obuke, a provode ga časnici i instruktori na svim razinama. Ono daje uvid u sposobnost kadeta, treba biti objektivno i provoditi se prema propisnim uvjetima te prema ostalim propisima obuke i ocjenjivanja. Zapovjednik kadetske satnije je taj koji je odgovoran za kontinuirano ocjenjivanje. Samo ocjenjivanje sastoji se od pisanih ispita, usmenih ispita te praktičnih provjera. Kako bi kadet dobio ocjenu PROŠAO (P) mora uspješno svladati vojnu obuku (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2020b)

Provoditelji vojne obuke

Tim za provedbu vojne obuke sastavljen je od zapovjednika, instruktora i kadeta završnih godina studija, a po potrebi i od ostalih djelatnika Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“, grana i postrojbi Hrvatske vojske.

Obučavatelji moraju svojim primjerom voditi kadete i naučiti ih o standardu obuke te pokazati tehničku i taktičku stručnost kroz visoki stupanj profesionalizma. Prije početka same vojne obuke potrebno je znati obučni sadržaj, osobno se pripremiti za vojnu obuku, izabrati ispravne metodičke mjere i postupke u prijenosu znanja, izraditi podsjetnik za vojnu obuku, dostaviti ga na odobrenje te pripremiti prostor i potporu za provedbu vojne obuke. Tijekom provedbe vojne obuke potrebno je biti usredotočen na vojnu obuku, ispravno komunicirati s kadetima, naglašavati interakciju trenutačne i ostvarene vojne obuke te naglašavati pozitivna i negativna iskustva u vezi sa zadaćom. Potrebno je konstantno stvarati pozitivno okruženje.

Nakon i između vojne obuke potrebno je izraditi zaključak i opažanja za naučene lekcije, održavati psihičku i fizičku spremnost, biti spreman jačati domoljublje, vojnu etiku i predanost vojnoj službi te neprekidno usavršavati svoje komunikacijske vještine i vještine obučavanja. Obučavatelji imaju zadaću i nadzirati kadete u učenju te im biti na raspolaganju, ukoliko im je potrebna pomoć (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske, 2020b).

Kompetencijski okvir vojne obuke

Možemo zaključiti da je vojna obuka poseban sustav obrazovanja koji zahtijeva multidimenzionalan skup kompetencija obučavatelja koji rade u njemu. Kompetencijski okvir je skup kompetencija potrebnih za učinkovito izvođenje posla ili struke. Pojam koji je neraskidivo povezan s pojmom kompetencijski okvir je pojam kvalifikacijski okvir, a definiran je kao skup ovjerenih i pravno usvojenih kompetencijskih okvira, od kojih svaki kvalificira osobu za profesionalne uvjete na standardiziranoj razini. Svi kvalifikacijski okviri temelje se na dogovorenim kompetencijskim okvirima. Tijek upravljanja kompetencijama sastoji se od četiri komponente: kompetencijski model, katalog kompetencija, profil radnog mjesta i profil kompetencija te mehanizmi provjere.

Kompetencijski model je ključna analitička komponenta okvira upravljanja kompetencijama. U njemu se analizira koje su kompetencije (znanja, vještine, samostalnost i odgovornost) potrebne za uspješno obavljanje tipičnih, normativnih aktivnosti. Može se razvijati različitim metodologijama i alatima od kvalitativnog do kvantitativnog pristupa. Katalog kompetencija sadrži preporučene kompetencije potrebne za primjenu u civilno-vojnom obrazovanju. Katalog je potrebno periodično ažurirati da bi se gradila kvaliteta primjenom iskustva u provedbi vojne obuke, ali i kao odgovor na stalni tehnološki razvoj. Za uvođenje takvog modela upravljanja kompetencijama treba uložiti napore da bi se definirale preporučene kompetencije i profili radnih mjesta. Preporučene kompetencije čine zajednički normiranu/standardiziranu okosnicu za aktivnosti upravljanja ljudskim potencijalima. Opis poslova radnog mjesta prikazuju preporučene kompetencije potrebne za uspješno obavljanje radnih zadataka i aktivnosti na pojedinom radnom mjestu. Tako preporučene kompetencije čine profil radnog mjesta, a ujedno i treći dio okvira upravljanja kompetencijama. Mehanizam provjere je kontrolna komponenta sustava koja omogućuje procjenu kompetencija. Taj mehanizam olakšava jedinstveno upravljanje kompetencijama u cjelokupnom sustavu

obrazovanja. Također osigurava i kontrolu za ažuriranjem i dopunom kompetencija kao potporu izgradnji kvalitetnog sustava obrazovanja. Obrazovanje s orijentiranošću na cjeloživotno obrazovanje se temelji na ishodima učenja, što znači da se obrazovanje usmjerava prema onim sadržajima koji su primjenjivi i provjerljivi u realizaciji, tj. pri obavljanju neke aktivnosti.

Kvalitetu svakoga obrazovnog programa, pa tako i programa vojne obuke, osigurava Hrvatski kvalifikacijski okvir kao spona među kompetencijama potrebnih na radnom mjestu i ishodima učenja obrazovnih programa.

Hrvatski kvalifikacijski okvir kao reformski instrument civilno-vojnog obrazovanja

Hrvatski kvalifikacijski okvir je reformski instrument kojim se uređuje cjelokupni sustav kvalifikacija na svim obrazovnim razinama u Republici Hrvatskoj. On nastoji osigurati poveznicu između kompetencija koje su nužne na našim radnim mjestima i ishoda učenja u obrazovnim programima. Instrument je podržan alatima koji daju empirijsku potvrdu potrebama tržišta rada, a Hrvatski kvalifikacijski okvir te potrebe pretvara u standardizirane ishode koji su transparentni, dostupni svima i prenosivi u različite obrazovne programe.

Proces povezivanja tržišta rada i civilno-vojnog obrazovanja (Herceg, 2020), na primjeru kvalifikacije namijenjene tržištu rada započinje definiranjem sektorskih zanimanja (ako postoje) i ispitivanjem u kojim se djelatnostima zapošljavaju osobe s tim zanimanjima. Nakon toga se anketiraju poslodavci u djelatnostima u kojima je uporaba znanja i vještina primarna za potrebe tih radnih mjesta, a zatim definiraju kompetencije i na temelju njih izrađuju ishodi učenja i skupovi ishoda učenja koji postaju dijelom obrazovnih programa. Upravo su standardi koji se izrade cilj instrumenta kvalifikacijskog okvira i oni osiguravaju kvalitetu i jamče ishode učenja za iste kvalifikacije.

Standardiziranost minimalnih zajedničkih ishoda učenja koji nužno moraju biti sadržani u programima koji se s tim standardom kvalifikacije povezuju, a koji su dogovoreni između relevantnih dionika u sustavu, predstavljaju nacionalni standard koji postaje podloga za osiguranje kvalitete i pouzdanost za stjecanje kvalifikacije. Osim u vidu ishoda učenja, standardiziranost je važna i za uvjete stjecanja određenih skupova ishoda učenja i uvjete vrednovanja. U standardu kvalifikacije propisuje se koji kompetencijski profil treba imati osoba koja provodi vrednovanje određenih skupova ishoda učenja te u kakvim uvjetima, kojim resursima i primjenom kojih metodologija se vrednovanje treba odvijati. Tako će se kompetencije povezati s ishodima učenja što je i cilj cjelokupnog procesa Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (Herceg, Zovko i Vrcelj, 2018).

U *Metodologiji civilno-vojnog obrazovanja* (Herceg, 2020) definirana je potreba za usuglašavanjem civilno-vojnog obrazovanja s Hrvatskim kvalifikacijski okvirom te propisan metodološki tijek kreiranja potrebnih kvalifikacija. Kvalifikacije su središnji pojam Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira i na tom su mjestu s razlogom.

Kvalifikacija je naziv za objedinjeni skup ishoda učenja određenih razina, obujma, profila, vrste i kvalitete. Dokazuje se svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje ovlaštena pravna osoba. Prema *Zakonu o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru* (NN 22/2013, 41/2016, 64/2018, 47/2020, 20/2021), kvalifikacije se razvrstavaju prema klasama, razinama i vrstama. Svaki pojam sadrži određene informacije izražene nazivom ili numeričkom oznakom

i služi jasnijem klasificiranju kvalifikacija na europskom prostoru i prepoznatljivosti među obrazovnim sustavima. Klasa kvalifikacije prema *Zakonu o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru* (NN 22/2013, 41/2016, 64/2018, 47/2020, 20/2021) može biti cjelovita i djelomična. Cjelovita je definirana kao kvalifikacija koja samostalno udovoljava uvjetima za pristupanje tržištu rada i/ili za nastavak obrazovanja.

Djelomična kvalifikacija služi kao dopuna cjelovitoj kvalifikaciji te omogućuje obavljanje određenog zanimanja. Na višim razinama to je npr. djelomična kvalifikacija koja se stječe programom pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičke izobrazbe i kao takva omogućuje obavljanje nekog zanimanja za profesiju različitih profila.

Osnovna osobina kvalifikacije je fleksibilnost, odnosno prilagođenost potrebama pojedinca za stjecanjem znanja i vještina – bez potrebe ponavljanja dijela sadržaja koje je ranije, kroz obrazovanje ili rad, stekao i bez potrebe učenja sadržaja koji nisu neposredno vezani za područje interesa pojedinca.

Mikrokvalifikacija, bez obzira na svoj naziv, nije kvalifikacija u punom smislu te riječi već obrazovanje za stjecanje dijelova kvalifikacija, odnosno pojedinih skupova ishoda učenja, a koje su pojedincu potrebne iz različitih razloga – bilo kao nastavak obrazovanja, stjecanje ciljnih znanja i vještina ili za potrebe dokumentiranja stečenih kompetencija.

Skup ishoda učenja najmanji je cjelovit skup povezanih ishoda učenja iste razine, obujma i profila, a sastavni je dio svakog standarda kvalifikacije. Obično sadrži od 4 do 10 ishoda učenja koji čine logičnu cjelinu i povezani su zajedničkim nazivom koji odražava koji se ishodi učenja stječu uspješnim svladavanjem skupa. Ishodi učenja predstavljaju znanja, vještine, samostalnost i odgovornost, odnosno kompetencije stečene učenjem i dokazane nakon postupka učenja.

Programi za stjecanje ishoda učenja (mikrokvalifikacija) stoga omogućuju izbor i/ili kombiniranje skupova ishoda učenja manjeg obujma iz neke cjelovite ili djelomične kvalifikacije. Programi za stjecanje skupova ishoda učenja (mikrokvalifikacija) usmjereni su, kao nikad prije, na potrebe polaznika te daju poseban poticaj cjeloživotnom učenju, uključenosti odraslih u obrazovanje i omogućuju zapošljivost.

Vojni obučavatelj – temelj kvalitete vojne obuke

Kvalitetu svakoga obrazovnog programa, pa tako i programa vojne obuke, osigurava Hrvatski kvalifikacijski okvir kao spona među kompetencijama potrebnih na radnom mjestu i ishodima učenja obrazovnih programa.

Postojanje jasno definiranih kompetencijskog okvira omogućilo bi kreiranje kvalitetnoga kompetencijskog profila vojnog obučavatelja u skladu s definiranim kompetencijama potrebnima za njegov rad te upućivalo na potrebu za stalnim učenjem i praćenjem trendova i primjena u struci zbog osiguravanja boljih individualnih, ali i institucionalnih rezultata i postignuća.

Takav kvalitetan kompetencijski profil omogućio bi snažnije povezivanje s jasno definiranim kompetencijskih ishodima civilno-vojne i andragoške profesije koji se mogu operacionalizirati u obliku predloženih uvjeta napredovanja i karijernog profiliranja pojedinca u sustavu civilno-vojne profesije. Isto bi tako, kvalitetan kompetencijski profil, omogućio i jasnije definiranje

kriterija zapošljavanja i napredovanja koje se temelji na kompetencijama potrebnima za ulazak ili napredovanje u profesiji. U tom kontekstu on služi kao temelj za razvoj kvalitetnih programa u razvoju civilno-vojnoga cjeloživotnog obrazovanja.

Metodologija civilno-vojnog obrazovanja (Herceg, 2020), koja je nastala na temeljima Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira, utvrdila je potrebe i definirala načine izrade standarda zanimanja, cjelovitih i djelomičnih kvalifikacija, uz razvoj novih i unaprjeđenje postojećih studijskih programa. *Metodologijom civilno-vojnog obrazovanja* (Herceg, 2020) je, primjenom kompetencijskog okvira, definiran i metodički tijek unaprjeđenja nastavničkih kompetencija. U *Smjernicama za razvoj standarda civilno-vojnog obrazovanja* (Herceg, 2020) istaknuto je da je slijedom unaprjeđenja nastavničkih kompetencija u civilno-vojnog obrazovanju potrebno kreirati i dva nova obrazovna standarda: vojni nastavnik i vojni instruktor. Slijedom navedenog, a kao svrha i cilj ovoga rada, ustanovljena je potreba kreiranja i trećeg obrazovnog standarda za potrebe unaprjeđenja civilno-vojnog obrazovanja – mikrokvalifikacije vojni obučavatelj.

Programi kojima se stječu mikrokvalifikacije oblikovani su tako da polazniku pruže određene kompetencije koje odgovaraju društvenim, osobnim i kulturnim potrebama ili potrebama tržišta rada. U odnosu na tradicionalne programe, mikrokvalifikacije su manjeg obujma (u vremenskom trajanju i radnom opterećenju), usko su usmjerene (na pojedina znanja i vještine) te fleksibilne u načinima isporuke. Nadalje, obzirom da stanje na tržištu rada ukazuje na nedovoljnu usklađenost vještina radne snage s potrebama gospodarstva, Vijeće Europske unije donijelo je 16. lipnja 2022. *Preporuku o europskom pristupu mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost*. Njen cilj je potaknuti napredak, implementaciju i priznavanje mikrokvalifikacija među različitim institucijama, tvrtkama, sektorima i državama.

Mikrokvalifikacije nisu cilj same po sebi, već imaju tendenciju obogatiti obrazovni, osobni i profesionalni razvoj pojedinca, a označavaju objedinjene skupove ishoda učenja određenih razina, obujma, profila, vrste i kvalitete koji se stječu završetkom programa obrazovanja odraslih, odnosno programa stručnog usavršavanja u visokom obrazovanju.

Sustav osiguravanja kvalitete stalno treba razvijati te time osigurati kvalitetu procesa obrazovanja, kao važnoga strateškog opredjeljenja i na taj način omogućiti brži i učinkovitiji razvoj na putu dostizanja poslovne izvrsnosti u civilno-vojnog obrazovanju (Herceg i Kozina, 2022).

Vojna se pedagogija smatra temeljem nastave i učenja u vojnim ustanovama i ona je upravo ključ za cjeloživotno obrazovanje i razvoj sustava osiguranja kvalitete u civilno-vojnog obrazovanju. Caforio (2007) govori o divergentnoj i konvergentnoj klasifikaciji vojnog obrazovanja. Divergentni se model fokusira na davanje vojnom osoblju onoga što se od njega traži za uspjeh u svakoj misiji, što sugerira da ovaj model naglašava vojne vještine tih časnika. S druge strane konvergentni model omogućuje tim kadrovima i akademsku razinu.

Shodno kompleksnosti navedenog, a imajući u vidu da u Republici Hrvatskoj još uvijek nisu propisane kompetencije vojnog obučavatelja, evidentno je da se što prije treba kreirati kompetencijski profil vojnog obučavatelja te mikrokvalifikacija koja bi osigurala kvalitetu vojne obuke u profesionalnom vojnom obrazovanju.

Zaključak

Vojna obuka, kao dio profesionalnoga vojnog obrazovanja, u sebi sadrži specifične sadržaje koje je potrebno kontinuirano istraživati i usavršavati jer svaka vojna osoba treba biti uvježbana za borbu i pobjedu u njoj.

Za kvalitetnu provedbu navedenog, potreban je kvalitetan program usklađen s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom i temelj vojne obuke, a to je kompetentan vojni obučavatelj koji će samu vojnu obuku i provesti.

S obzirom na to da još uvijek nisu zakonodavno propisane kompetencije koje bi vojni obučavatelj trebao imati da bi mogao raditi svoj posao, potrebno je kreirati kompetencijski profil vojnog obučavatelja, a nakon toga i mikrokvalifikaciju koja će biti temelj kvalitete sustava vojne obuke u profesionalnom vojnom obrazovanju.

Literatura

- Anić, V. i sur. (2003). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Libar.
- Barrett, J. (2009) Modern developments in defence education. *Connections*, 8 (2), 1-5.
- Buklijaš, M. (2005). Izobrazba časnika na Časničkoj školi HVU "Petar Zrinski" od 1994. do 1996. *Polemos*, VIII (15-16), 85-103.
- Caforio, G. (2007). Officers' professional preparation and issues posed by new military missions. *International Review of Sociology*, 17 (1), 87-104.
- Callado-Muñoz, F. J., Utrero-González, N. (2019). Integration in the European higher education area: the case of military education. *Defence Studies*, 19 (4), 373-391.
- Committee on Armed Services (2010). Another Crossroads? Professional Military Education Two Decades After The Goldwater-Nichols Act and the Skelton Panel. U. S. House of Representatives, Subcommittee on Oversight and Investigations.
- Cross, M. (2011). *Security Integration in Europe*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Cunningham, G. K. (2020). Designing Effective Military Strategies under Uncertainty. The US Army War College Quarterly. *Parameters*, 50 (2), 51-59.
- Čurčija, S., Matika, D. (2018). Transformation of Military Education System in Croatia. *Annals of Disaster Risk Sciences*, 1 (2), 117-127.
- Falk, C. (2008). All Pedagogy is Military. U: Kvernbekk, T., Simpson, H., Peters, M. A. (ur.), *Military Pedagogies and Why They Matter*, (1-15). Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.
- Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske. (2005). *Doktrina školovanja za potrebe OS RH u razdoblju 2005. do 2010*. U: Kereša, P. (ur.) Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske,
- Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske (2020b). *Program obuke i ocjenjivanja kadeta, privremeni*. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske
- Fletcher, J. D. Chatelier, P. R. (2000). *An Overview of Military Training*. Alexandria, Virginia: Institute for Defense Analyses
- Florian, H. (2002). Military Pedagogy – A Pragmatic Approach, U: H. Florian (Ur.), *Military Pedagogy – An International Survey*, Frankfurt: Peter Lang, 47-66.
- Hartmann, U. (2000). Military Pedagogy in Germany. U: J. Toiskallio (Ur.), *Mapping Military Pedagogy in Europe*. Helsinki: Finnish National Defence College.
- Herceg, J. (2020). *Metodologija civilno-vojnog obrazovanja*. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske.

- Herceg, J. (2020). *Smjernice za razvoj obrazovnih standarda u civilno-vojnom obrazovanju*. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske.
- Herceg, J., Kozina, A. (2022). Osiguranje kvalitete u profesionalnom vojnom obrazovanju. U: Žiljak, T., Rajić, V., Koludrović, M., Kušić, S. Krešić Klaucke, I. (ur.). *Post-krizno obrazovanje odraslih*. Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, 27-35.
- Herceg, J., Kozina, A. (2024). Kompetencijski profil civilno-vojne profesije u Republici Hrvatskoj. *Policija i sigurnost*, 33 (2024), 1; 42-55.
- Herceg, J., Zovko, A. i Vrcelj, S. (2018). Nacionalni standardi u andragogiji kao uvjet kvalitete cjeloživotnog obrazovanja. U: Rajić, V. i Kušić, S. (ur.). *Upravljanje kvalitetom u obrazovanju odraslih*. Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, 81-89.
- Hristov, N. (2018). Nato Resilience, Deter and Profesional Military Education. *International E-Journal of Advances in Education*, 4 (10), 72-76.
- Jalili, D., Annen, H. (2019). *Professional Military Education*. Bern, Switzerland: Peter Lang.
- Juhary, J. binti. (2017). Constructivism: the roots of military pedagogy?. *People: International Journal of Social Sciences*, 3 (1), 467-480.
- Juhary, J. (2015). Understanding Military Pedagogy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, 1255-1261.
- Kenney, S. H. (1996). *Professional Military Education and the Emerging Revolution in Military Affairs*.
- Kozina, A. (2020). *Prilozi vojnoj pedagogiji*. Zagreb: Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“.
- Kozina, A. (2018). Profesionalno vojno obrazovanje: izazovi za Oružane snage Republike Hrvatske. *Strategos*, 2 (1), 119-136.
- Kozina, A. (2017). Mješovito poučavanje u vojnom obrazovanju. U: T. Kokanović, S. Opić, A. Jurčević Lozančić (Ur.), *Zbornik radova/Book of proceedings International Scientific and Professional Conference Present for the Future of Education - Opportunities and Challenges*. Sisak: Dječji vrtić Sisak Stari, 188-203.
- Kozina, A. (2016). Suvremene metode poučavanja u vojnom obrazovanju. *Život i škola*, LXII (3), 183-192.
- Kozina, A. (2013a). Hrvatsko vojno učilište: ustroj i uloga. *Anali za povijest odgoja*, 12, 129-141.
- Kozina, A. (2013b). Interkulturalno obrazovanje hrvatskih časnika. U: S. Posavec (Ur.), *Pedagogija i kultura*. Zagreb, Hrvatsko pedagoško društvo, 187-197.
- Kvernbekk, T. (2008). The Nature of Military Pedagogical Theory. U: T. Kvernbekk, H. Simpson, M. A. Peters (Ur.), *Military Pedagogies and Why They Matter*. Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers, 145– 158.
- Kužić, K. (2018). Hrvatsko vojno učilište Dr. Franjo Tuđman. *Hrvatska tehnička enciklopedija*. Preuzeto 01. travnja 2024. s <https://tehnika.lzmk.hr/hrvatskovojno-uciliste-dr-franjo-tudman/>
- Makhkamov, N. (2020). Military pedagogy: problems of military pedagogical research of didactics and education of military personnel. *Жамият ва инновациялар – Общество и инновации – Society and innovations*.
- Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (2010). Doktrina Oružanih snaga Republike Hrvatske ZDP-1. Zagreb: Hrvatsko vojno učilište „Petar Zrinski“.
- Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (2007). *Koncept izobrazbe za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske*. Zagreb
- Murray, N. (2014) The Roal of Professional Military Education in Mission Command, *Joint Force Quarterly* 72; 10-13.
- Narodne novine (2013). *Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske* (NN 73/2013, 75/2015, 50/20216, 30/2018, 125/2019, 155/2023, 158/2023, 14/2024). [15. 3. 2024.]
- Narodne novine (2013). *Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru* (NN 22/2013, 41/2016, 64/2018, 47/2020, 20/2021). [14. 3. 2024.]
- Narodne novine (1990). *Ustav Republike Hrvatske*. (NN 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010 i 5/2014). [11. 3. 2024.]

- Narodne novine (2013). *Oduka o pokretanju postupka za ustrojavanje posebnih studijskih programa za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske* (NN, 91/2013). [15. 3. 2024.]
- Narodne novine, (2014). *Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2015. – 2024.* (NN, 151/14) [11. 3. 2024.]
- Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske (2005). *Doktrina školovanja za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske za razdoblje 2005. – 2010.* Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske
- NATO. (2014) Military Decision on MC 0458/3. *NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE) Policy.* Brussels: NATO HQ.
- Paananen, S., Antti-Tuomas, P. (eds). (2019). *Processes and Practices in Military Training and Education.* National Defence University, Department of Leadership and Military Pedagogy. Helsinki.
- Paile, S. (2010). *Military Higher Education Stocktaking Report.* Belgium: ESDC.
- Piriyev, H. (2019). The role of military ethics and morale as a subject of pedagogy in the leadership training of officers for multinational environment. *Journal of Defense Resources Management, Bucharest, 10,* 21-29.
- Potkonjak, N., Šimleša, P. (1989). *Pedagoška enciklopedija 2.* Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Schifferle, P. J. (2010). *America's School for War: Fort Leavenworth, Officer Education, and Victory in World War II.* Lawrence: University Press of Kansas.
- Schunk, L. G., Nielson, L. (2002). Danish Approach to Military Pedagogy. U: H. Florian (Ur.), *Military Pedagogy – An International Survey.* Frankfurt: Peter Lang., 11-28.
- Scoppio, G., Covell, L. (2016). Mapping Trends in Pedagogical Approaches and Learning Technologies: Perspectives from the Canadian, International, and Military Education Contexts. *Canadian Journal of Higher Education/Revue canadienne d'enseignement supérieur, 46 (2),* 127-147.
- Shirley, D. (2019). A Military Pedagogical Approach: Train and Develop for Certainty, Educate for Uncertainty. *Knowledge enabled army.* Preuzeto 20. prosinca 2020. s <https://kea-learning.nz/training/a-military-pedagogical-approach-train-anddevelop-for-certainty-educate-for-uncertainty/>
- Silverstone, Scott A. (2016). Introduction: Developing Strategic-Minded Junior Officers. *Internacional Relations in Professional Military Education, 6-8* Preuzeto s: <https://www.militarystrategymagazine.com/special-editions/international-relations-in-professional-military-education/>
- Simons, M. (2009). *Holistic Professional Military Development: Growing Strategic Artists.* Doktorski rad, New Zealand: Massey University.
- Smiljanić, D. i sur. (2017). *Koncept obrazovanja za potrebe OSRH 2017. Radni materijal (v. 7.41.).* Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske.
- Steingartner, W. Galinec, D. & Kozina, A. (2021). Threat Defense: Cyber Deception Approach and Education for Resilience in Hybrid Threats Model. *Symmetry, 13 (4, 597),* 1-25 doi:10.3390/sym13040597.
- Soroka, O., Kalaur, S., Balendr, A. (2019). Diagnostics of leadership qualities of specialists of "man-man" type of professions in military and civil higher education institutions: Psychological and pedagogical approach. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 11 (4(1)),* 264-277.
- Toiskallio, J. (2004). Military Pedagogy and the Postmodern Transformation of Soldiership. *46th annual conference of the International Military Testing Association.* Brussels, 28. listopada 2004.
- Torgersen, G. (2008). The Idea of a Military Pedagogical Doctrine. U: Kvernbekk, H. Simpson, M. A. Peters (Ur.), *Military Pedagogies and Why They Matter.* Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers, 43-63.
- Watkins, Brian T. (2016). Are We Too Dumb to Execute Our Own Doctrine: An Analysis of Professional Military Education, Talent Management and Their Ability to Meet the Intent of the Capstone Concept for Joint Operations. Joint Forces Staff College, Norfolk United States. Preuzeto s: <https://apps.dtic.mil/sti/citations/AD1017797>
- Williams, J. A. (2008). The military and society beyond the postmodern era. *Orbis, 52 (2),* 199-216.
- Vijeće Europske unije (2022). *Preporuka o europskom pristupu mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost.* Brussels.

THE ROLE OF MILITARY TRAINING IN PROFESSIONAL MILITARY EDUCATION

doc. dr. sc. Jadranka Herceg¹ i kn Eduard Krajačić²

¹ Sveučilište u Zagrebu, Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“
jadranka0herceg@gmail.com

² Prijediplomski sveučilišni studijski program *Vojno vođenje i upravljanje*
eduard.krajacic1@gmail.com

Abstract

Military training, as an indispensable part of professional military education, contains specific content that needs to be continuously researched and perfected. Every military person should be trained to fight and win in it.

Success never happens by chance, but is the product of quality military training, i.e. the implementation of activities that enable knowledge, skills, independence and responsibility, i.e. the competences required to perform the assigned duties. Although a quality program is also important for quality military training, its quality primarily depends on a competent military trainer.

Given that the professional military education system in the Republic of Croatia still does not prescribe the competencies that a military trainer should have in order to perform his job well, the purpose and goal of this work is to prove the need to create a competency profile and micro-qualification of a military trainer as an educator, but also supervisors in the process of military training.

Keywords: *military training; professional military education; competence profile of a military trainer; micro-qualification; quality assurance.*